

VOL 4. ISSUE 9

JOURNAL OF CONTEMPORARY WORLD STUDIES

zenodo

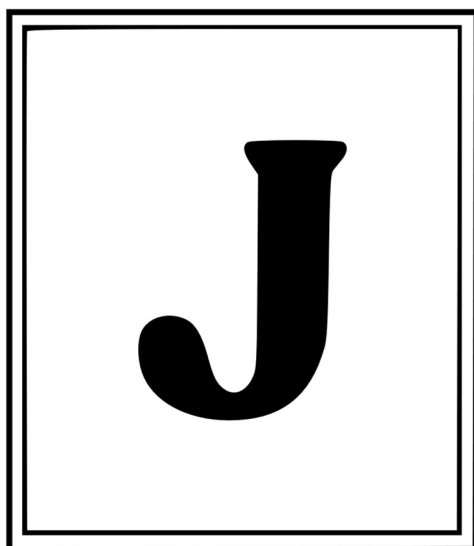
OpenAIRE | **EXPLORE**

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

**ISSN:
3030-3311**

VOLUME | 4 ISSUE | 9 | APRIL | 2026

JCWS

**MATBUOT NASHRLARIDA ADABIY TARG'IBOT MASALALARINING
YORITILISH XUSUSIYATLARI: JANR, TIL VA USLUB MUAMMOLARI (2025–
2026 yillarda chop etilgan “Jadid” gazetasi va “Til va adabiyot ta’limi” jurnali
materiallari misolida)**

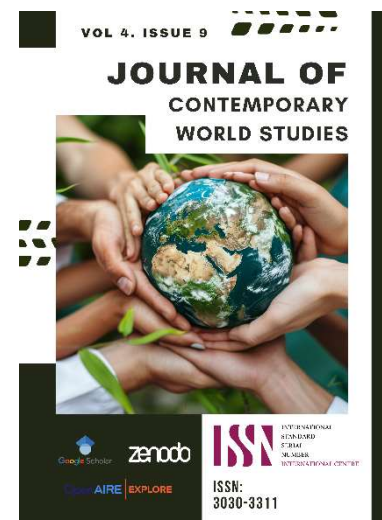
Atamuradov Shodi Ulug‘bekovich
Ilmiy rahbar: f.f.d., dots. O.Sh. Toshboyev
Xalqaro Nordik universiteti magistranti
e-mail: Aliyev87@gmail.com

ANNOTATION:

Ushbu maqolada zamonaviy o‘zbek vaqtlari matbuotida adabiy targ‘ibotni tashkil etishning nazariy va amaliy masalalari tadqiq etilgan. Tadqiqot obyekti sifatida olingan “Jadid” gazetasi va “Til va adabiyot ta’limi” jurnalining 2025–2026 yillardagi sonlari asosida materiallarning janrlar tizimi, til xususiyatlari va mualliflik uslubi qiyosiy tahlil qilingan. Maqolada matbuotning jamiyat ma’naviy yuksalishi va kitobxonlik madaniyatini shakllantirishdagi o‘rni, shuningdek, jurnalist va tadqiqotchilarning kasbiy mahorati mezonlari aniq misollar orqali ochib berilgan.

KEYWORDS:

adabiy targ‘ibot, matbuot, janr, badiiy-publisistik uslub, akademik nutq, “Jadid” gazetasi, “Til va adabiyot ta’limi” jurnali, kitobxonlik madaniyati, kasbiy mahorat.

April 28, 2026,
Published Date:
April 30, 2026

Journal Website:

[https://d-
prensa.com/index.php/jcws/](https://d-prensa.com/index.php/jcws/)

License

This work is licensed under a
[Creative Commons Attribution-
NonCommercial-NoDerivatives
4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Kirish

Yangi O'zbekistonni barpo etish sharoitida jamiyatning ma'naviy-ma'rifiy asoslarini mustahkamlash, milliy o'zlikni anglash va yosh avlod qalbida Vatanga muhabbat tuyg'usini shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu borada badiiy adabiyotning imkoniyatlaridan keng foydalanish, kitobxonlik madaniyatini yuksaltirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qator farmon va qarorlar qabul qilindi. Xususan, Prezidentning "Madaniyat, san'at va adabiyot sohalarini yanada rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar to'g'risida" 2026-yil 2-iyundagi PF-103-son Farmoni soha vakillari va ommaviy axborot vositalari zimmasiga ulkan vazifalar yuklaydi.

Adabiy jarayonning rivojlanishi va yangi badiiy asarlarning keng kitobxonlar ommasiga yetib borishida vaqtli matbuot, xususan, gazeta va jurnallar o'ziga xos ko'prik vazifasini o'taydi. Matbuot sahifalarida adabiy targ'ibotning tashkil etilishi, uning sifati va ta'sirchanligi bevosita ijodkorlarning kasbiy mahorati bilan belgilanadi. Ushbu maqolada 2025–2026 yillarda chop etilgan "Jadid" gazetasi hamda "Til va adabiyot ta'limi" jurnali materiallari misolida adabiy targ'ibot materiallarining janriy rang-barangligi, til va uslub xususiyatlari ilmiy tahlil ostiga olinadi.

Janrlar tizimi va kasbiy mahorat tahlili

Davriy nashrlarning xususiyati, formati, chiqish davriyligi va maqsadli auditoriyasi ularda qo'llaniladigan janrlar tizimini belgilaydi. 2025–2026 yillarda "Jadid" gazetasi va "Til va adabiyot ta'limi" jurnalida e'lon qilingan materiallar tahlili shuni ko'rsatadiki, har ikki nashr ham adabiy targ'ibotni tashkil etishda o'ziga xos janriy yo'nalishni tanlagan.

"Jadid" gazetasi ijtimoiy-ma'rifiy, adabiy-badiiy yo'nalishdagi haftalik nashr bo'lgani sababli, unda tezkorlik, ommaboplik va ijtimoiy ta'sirchanlik ustuvorlik qiladi. Gazeta sahifalarida adabiy hayotda sodir bo'layotgan voqealar, yangi kitoblar taqdimoti, yozuvchi va shoirlar bilan ijodiy uchrashuvlar asosan **publisistik maqola, adabiy sharh, esse, suhbat (intervyu) va ijodiy portret** janrlari orqali yoritiladi.

Gazeta jurnalistlarining mahorati murakkab badiiy asarning konseptual g'oyasini oddiy kitobxonga tushunarli, ta'sirchan va jozibali tarzda yetkazib berishida ko'rinadi. Ayniqsa, gazetada chop etilayotgan esse janridagi materiallarda mualliflar badiiy matn tahlili orqali zamonning eng og'riqli ma'naviy muammolarini o'rta tashlaydilar. Biroq, amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, gazeta sahifalaridagi ayrim maqolalarda ijodkorlar faoliyatiga haddan tashqari balandparvoz baho berish, asarning badiiy va kompozision kamchiliklarini ko'rsatmasdan, faqat maqtovdan iborat bo'lgan materiallarni e'lon qilish holatlari ham uchraydi. Bu esa matbuotda adabiy tanqid va ob'yektiv tahlilning yetishmasligi muammosini keltirib chiqaradi.

Aksincha, "Til va adabiyot ta'limi" jurnali sof ilmiy-metodik nashr bo'lganligi sababli, uning janrlar tizimi akademik xarakterga ega. Jurnalda **ilmiy maqola, metodik tavsiya, chuqurlashtirilgan adabiy-tanqidiy tahlil (resenziya) va ilmiy sharh** janrlari yetakchilik qiladi. Nashr mualliflari (adabiyotshunos olimlar, oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimi professor-o'qituvchilari) badiiy asarni targ'ib qilishda uni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish, ya'ni o'quvchilarga qanday metodlar vositasida o'qitish zarurligiga alohida e'tibor qaratadilar. Jurnalning kasbiy mahorat mezon — asar poyetikasini, syujet va kompozitsiyasini, qahramonlar ruhiyatini

ilmiy asosda ochib berishdir. Biroq jurnal janrlar tuzilmasida keng kitobxonlar ommasini qiziqtiradigan erkin, ommabop janrlarning (masalan, adabiy bahslar, badiiy mulqotlar) kamligi uning qamrovi faqat soha mutaxassislari bilan cheklanib qolishiga sabab bo'lmoqda.

Har ikkala nashr faoliyatida ham **taqriz (resenziya)** janri markaziy o'rin tutadi. "Jadid" gazetasidagi taqrizlar nisbatan ixcham, yangi kitobning mazmunini tezkorlik bilan o'quvchiga yetkazish va unda mutolaaga qiziqish uyg'otishga xizmat qiladi. "Til va adabiyot ta'limi" jurnalidagi taqrizlar esa badiiy asarning lingvopoyetik xususiyatlarini, matn tekstologiyasini chuqur tahlil qilishga yo'naltirilgan bo'lib, u yuqori filologik tayyorgarlikni talab etadi.

Matbuot tili va adabiy me'yor masalalari

Adabiy targ'ibot materiallarining tili OAVning umumiy nutqidan o'zining badiiyligi, obrazlilik va ta'sirchanligi bilan ajralib turishi lozim. XX asr boshidagi jadid matbuoti namoyandalari – Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Abdulhamid Cho'lponlar o'z vaqtida matbuot tilining sodda, xalqchil va ayni paytda milliy adabiy til me'yorlariga mos bo'lishi uchun kurashganlar. 2025–2026 yillar matbuotida ham bu an'ana yangi sifat bosqichida davom ettirilmoqda.

"Jadid" gazetasining tili dinamik, jozibador va hissiy-ta'sirchan vositalarga boy. Mualliflar badiiy asar yoki ijodkor shaxsi haqida fikr yuritganda, tilning sinonimik imkoniyatlaridan, metafora, epitet va jonlantirish kabi tasvir vositalaridan unumli foydalanadilar. Bu usul oddiy gazetxon qalbiga tez kirib borishga xizmat qiladi. Masalan, gazetadagi adabiy maqolalar matnida jo'shqin publisistik ruh yetakchilik qiladi. Biroq, lingvistik kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, ba'zan mualliflar hissiyotga haddan

tashqari berilib, nutqda mantiqiy izchillikni yo'qotadilar yoki badiiylikka intilish oqibatida matnda ortiqcha sun'iylik va balandparvozlik (patetika) paydo bo'ladi.

"Til va adabiyot ta'limi" jurnalining tili esa qat'iy akademik, mantiqiy va ilmiy me'yorlarga bo'ysunadi. Jurnal matnlarida filologik va adabiyotshunoslikka oid terminologiya (*masalan: badiiy konsepsiya, xronotop, lingvopoyetika, derivatsiya, syujet chizig'i, kompozision yaxlitlik*) faol qo'llaniladi. Nashr mualliflarining mahorati murakkab ilmiy-nazariy tushunchalarni tilning sodda, mantiqiy va izchil ifodalari orqali xalq ta'limi tizimi xodimlariga yetkazib berishida namoyon bo'ladi. Ammo tilning haddan tashqari akademiklashuvi, ba'zan quruq nazariy bayondan iborat bo'lib qolishi matn jozibasini pasaytiradi. Bu esa keng kitobxonlar ommasida mutolaaga nisbatan ma'lum ma'noda masofalashishni keltirib chiqarishi mumkin.

Uslubiy izlanishlar va mualliflik pozisiyasi

Uslub — bu jurnalist va tadqiqotchining kasbiy dunyoqarashi va ijodiy individualligi ifodasidir. "Jadid" gazetasida badiiy-publisistik va ijtimoiy-ma'rifiy uslub ustuvorlik qilsa, "Til va adabiyot ta'limi" jurnalida ilmiy-metodik va sof ilmiy uslub yetakchilik qiladi.

"Jadid" gazetasining uslubini belgilovchi asosiy omil — bu milliy uyg'onish va ma'rifatparvarlik ruhidir. Mualliflar badiiy asarni shunchaki estetik zavq manbai sifatida emas, balki jamiyatning ijtimoiy muammolarini yechishga qaratilgan, millatni ma'naviy yuksaltiruvchi muhim qurol sifatida tahlil qiladilar. Bu esa materiallarning analitik va konstruktiv xarakterda bo'lishini ta'minlaydi.

"Til va adabiyot ta'limi" jurnalining uslubi esa tizimlilik va dalillarga tayanish (tekstologik tahlil) bilan xarakterlanadi. Mualliflik pozisiyasi badiiy matnni chuqur

filologik jihatdan idrok etish va uni yosh avlod tarbiyasiga to'g'ri yo'naltirish mexanizmini yaratishga qaratilgan. Jurnal mualliflari asarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar kontekstida baholaydilar.

Xulosa

Olib borilgan qiyosiy tahlillar asosida quyidagi ilmiy xulosalarga kelish mumkin:

1. 2025–2026 yillarda chop etilgan “Jadid” gazetasi va “Til va adabiyot ta’limi” jurnali o‘zbek matbuotida adabiy targ‘ibotni yangi sifat bosqichiga olib chiqdi va jamiyatda kitobxonlik muhitini shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

2. “Jadid” gazetasi adabiy targ‘ibotda ommaboplik va ta’sirchanlikka intilsa, “Til va adabiyot ta’limi” jurnali ilmiylik va metodik izchillikni ustuvor deb biladi.

3. Zamonaviy adabiy targ‘ibot samaradorligini yanada oshirish uchun “Jadid” gazetasi materiallarida ilmiy-tanqidiy tahlilni kuchaytirish, asarlarning badiiy kamchiliklarini ham ochib berish, “Til va adabiyot ta’limi” jurnalida esa til va uslubni biroz ommaboplashtirish, janriy chegaralarni kengaytirib, erkin muloqot va bahs sahifalarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Madaniyat, san’at va adabiyot sohalarini yanada rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar to‘g‘risida” 2026-yil 2-iyundagi PF-103-son Farmoni.

2. Toshboyev O.Sh. Jurnalist mahorati va adabiy jarayon. Monografiya. – Toshkent, 2020.

3. Ko‘chimov Sh. Matbuot tili va uslubi muammolari. – Toshkent: Fan, 2018.

4. “Jadid” gazetasining 2025–2026 yillardagi sonlari.

5. “Til va adabiyot ta’limi” jurnalining 2025–2026 yillardagi sonlari.